

PÜSPÖKI JELENTÉS

az 1989. december 11. — 1991. február 15. közti időszakról.

Legutóbbi főtanácsi gyűlésünk óta eltelt időszakról jelentésemet az alábbiakban terjesztem elő.

I. SZEMÉLYI VÁLTOZÁSOK

a) Kinevezések — áthelyezések az egyházközségekben

Kedei Mózes újszékelyi lelkészt 1990. augusztus 1-től áthelyeztem az 1. sz. székelyudvarhelyi egyházközségbe.

Andorkó Ferenc bözödi lelkészt pályázat útján 1990. szeptember 1-től kineveztem a vargyasi egyházközségbe.

Rüsz Domokos székelyszentmiklósi segédlelkészt meghívás alapján 1990. november 1-től kineveztem a 2. sz. székelyudvarhelyi egyházközségbe rendes lelkésznek.

Bálint Imre homoródszentpéteri lelkészt pályázat útján 1990. november 1-től kineveztem alsófelsőszentmihályi egyházközségbe.

Foris Zoltán marosvásárhelyi gyakorló segédlelkészt 1990. október 1-től, hasonló minőségben, áthelyeztem az újszékelyi egyházközségbe.

Kelemen Lajos Levente teológiai abszolvenst 1990. október 1-től gyakorló segédlelkésznek kineveztem marosvásárhelyi egyházközségbe.

Benedek Mihály teológiai abszolvenst 1990. október 1-től gyakorló segédlelkésznek kineveztem bözödi egyházközségbe.

b) Változások az egyházi központban

Zsigmond Eva irodagondozó 1990. december 1-től állásáról lemondott; helyét 1991. február 1-től Deák Klára foglalta el.

Rezi Elekné Kálmán Éva iktató 1991. január 1-től áthelyezést nyert a gépírói állásba. Helyét Korodi Lászlóné Szabó Erzsébet foglalta el.

Kun Éva Ildikó 1991. január 1-től kinevezést nyert a pénztárosi állásba.

c) Nyugdíjba vonulások

Székely István, aki a magyarszováti egyházközségben 27 évig mint énekvezér és kolozsvári belvárosi egyházközségben mint harangozó 11 évig szolgált, 1989. december 31-én 60 éves korában nyugdíjba vonult.

Dr. Szász Dénes lelkész, tb. esperes Szászrégenben, Gagyan és Székelyudvarhelyen végzett 46 évi szolgálat után 1990. március 1-én, 72 éves korában.

Dimény András lelkész 4 évi korondi segédlelkészi és 45 évi vargyasi rendes lelkészi szolgálat után, 1990. április 1-én, 73 éves korában.

Göncz Mihály lelkész, aki Vadadon, Sepsiszentkirályban, Nyáradgálfalván és Alsófelsőszentmihályon összesen 28 évig szolgált, 1990. május 1-én nyugalomba vonult és külföldre távozott.

Zilahi Ferencné Gál Zsófia gépirónő, 38 évi szolgálat után 1990. október 1-én 56 éves korában.

Szabó Dezsőné Balázs Erzsébet pénztáros 30 évi szolgálat után 1990. december 31-én 61 éves korában.

Székely László, aki mint lelkész 22, és mint nyugdíjintézeti főkönyvelő 14 évig, összesen 36 éven át szolgált, 69 éves korában 1991. február 1-én.

Újnanon kinevezett lelkész és központi tisztviselő atyánkfiait új munkahelyükön szeretettel köszöntjük. Nyugalomba vonult testvéreinknek a nyugalom éveire Isten áldását kérjük.

II. PÜSPÖKI TEVÉKENYSÉGEM

1989. december 14-én részt vettem a Teológiai Intézet ifjúságának karácsonyfa ünnepélyén.

December 31-én este végeztem az ősztendei istentiszteletet a kolozsvári belvárosi templomunkban.

1990. január 1-én a délelőtti istentisztelet után híveink nagy számban gyűltek össze a hagyományos fogadásra a püspöki lakásban.

Január 4-én meglátogatott Dr. Gyarmathy György zürichi egyetemi tanár, akinek segítségét eddig is élveztük, és aki egyházunk lehetőség szerinti további támogatására ígéretet tett.

Január 5-én kibővített esperesi értekezleten megtárgyaltuk a legközelebbi teendőket.

Január 11–16. napjain országunkban és egyházunknál hivatalos látogatást tett egy 12 tagú amerikai unitárius küldöttség William Schulznak, az észak-amerikai unitárius-univerzalista egyház elnökének vezetésével. A küldöttség tagjai voltak: az elnök felesége, Nathalie Gulbrandsen, az ottani egyház világi elnöke, Chester Atkins, a kongresszus tagja és titkárnője, Barbara Greene kanadai parlamenti képviselő, Robert Alpern, az unitárius univerzalista egyház washingtoni irodájának vezetője, Papp Zsuzsanna kanadai újságíró, Gary Smith concordi lelkész és Donald Sz. Harrington ny. New-York-i lelkész.

A küldöttség tagjai a fővárosban, az amerikai nagykövetség vendégeként, több hivatalos látogatást tettek. Kolozsvárra érkezésük után meglátogatták mindhárom egyházközségünket, majd az E. K. Tanács termében részletes megbeszélésre került sor. Egyházunk vezetői a küldöttséget legközelebbi terveinkről tájékoztatták, és felvázolták templomaink renoválásával és új templomok építésével kapcsolatos programunkat, amelynek megvalósításához az amerikai unitárius egyház anyagi támogatását kértük. Január 14-én, vasárnap, a küldöttség nagyobbik része Marosvásárhelyre utazott és ünnepi istentiszteleten vett részt az unitárius templomban. Prédikált William Schultz elnök, beszédét Szabó Árpád fordította. Ezután bensőséges ünnepség folyt le, amelynek során Kolcsár Sándor lelkész-esperes köszöntője után Chester Atkins, a kongresszus tagja üdvözölte a gyülekezetet. Közben megérkezett Tökés László református lelkész, Fülöp Dénes, a református vártemplom lelkésze kíséretében. Chester Atkins köszöntésére Tökés László angol és magyar

nyelven válaszolt. Délután a küldöttség tagjai a szabédi egyházközségben nagy gyülekezet jelenlétében tartottak istentiszteletet és utána Kolozsvárra érkeztek vissza. A küldöttség kisebb csoportja Tordán vett részt az istentiszteleten, amelyen Donald Sz. Harrington prédikált és Nathalie Gulbrandsen köszöntötte a gyülekezetet. A beszédeket Erdő János főjegyző fordította. Utána a vendégek alsófelsőszentmihályi, sinfalvi, várfalvi, aranyosrákosi és kövendi egyházközségekben tettek rövid látogatást. Aznap este a küldöttség egy része Bukarestbe utazott. A küldöttség többi tagjai másnap a püspökkel és főjegyzővel együtt meglátogatták a segevári, alsóboldogfalvi, székelykeresztúri, siménfalvi, székelyudvarhelyi és korondi egyházközségeket. A vendégek aznap este elutaztak.

Január 22-én a kolozsvári református egyházkerület tanácstermében összegyűltek a négy magyar egyház képviselői és megfogalmaztak egy szándéknyilatkozatot, melyet eljuttattak a legfőbb állami vezetőséghez.

Február 3-án a püspöki lakásban látogatást tett Nicolae Stoicescu vallásügyi miniszter, közölve a Vallásügyi Hivatalnak minisztériummá való átalakulását, azzal a megnyugtató kijelentéssel, hogy az új helyzetben az egyházak érdekei biztosításával fognak működni.

Január 24-én részt vettem a kolozsvári főtéri katolikus templomban tartott ökumenikus istentiszteleten.

Február 6–7 napjain részt vettem a Teológiai Intézet csendes napi előadásain. A kétnapos találkozó előadói és bibliamagyarázat tartói Csongvay Attila szentgericei és Kovács István homoródújfalvi lelkész voltak, akik „Védekezés a szekták ellen“, ill. „Szószéki szolgálatunk hitvédelmi jellege“ címen tartottak előadást. Ez alkalommal, Jenei Dezső részvételével, a teológiai ifjúsággal mindenre kiterjedő, eredményes megbeszélés volt.

Február 12-én meglátogattam Gálffy Gábor budapesti egyházközségi gondnok és Kelemen Miklós központi tisztviselő, akik a magyarországi testvéregyház üdvözlét hozták.

Február 12–14. napjain látogatást tett egyházunkban az IARF frankfurti központjából Lucie Meyer és Irmtrud Schmalenbach, akikkel Világszervezetünk kongresszusa utáni, programba vett erdélyi látogatás részleteit tárgyaltuk meg.

Február 13-án Nagyszebenben Jenei Dezső főgondnokkal együtt részt vettem Albert Klein szász evangélikus püspök temetésén, és a beszédek során egyházunk részvétét tolmácsoltam.

Február 19-én a frankfurti központból Klaus Glindemann főkönyvelő és Elaine Gallangher látogattak meg. Átadták a központból küldött 2000 magyar Bibliát, egy xerox fénymásolót, egy számítógépet, élelmisszert és gyógyszereket. Február 17-én Erdő János főjegyző vezetésével látogatást tettek dicsőszentmártoni, dombói, ádámosi és magyarsárosi egyházközségekben.

Február 18-án látogatást tett egyházunknál Török Tamás neves unitárius író, a magyarországi Dávid Ferenc Egylet elnöke, valamint Dr. Jakab Jenő pestlőrinczi lelkész. Török Tamás minden lelkészt megajándékozott „Erdélyi Mefisztó“ című regényével. Ezenkívül a „Vértanú“ című könyvből 20 példányt adományozott.

Március 6–7. napjain részt vettem a kolozsvári 2. számú Irisz-telepi egyházközségben tartott első negyedévi lelkészi értekezleten.

Március 10-én eltemettem Dr. Both Lajos közismert kolozsvári orvost. A sírnál a szolgálatot Szabó Zoltán végezte.

Március 27—28. napjain kétnapos látogatást tett az egyházi központban Diether Gehrman, Világszervezetünk főtitkára, aki augusztus 1. hatállyal nyugdíjba vonul, valamint Klaus Glindemann főkönyvelő. Ez alkalommal átadták az egyházi központ részére a frankfurti központ ajándékát, egy használt, de jó karban levő 9 személyes mikrobuszt.

Április 6—9. napjain Erdő János főjegyzővel együtt részt vettem az angol unitárius egyház Readingben tartott évi közgyűlésén, amelyen egyházunk üdvözlését tolmácsoltam, megköszönve a részünkre juttatott 3000 magyar nyelvű Bibliát.

Április 25-én Észak-Amerikába utaztam, ahol Bostonban május 1—2. napjain részt vettem a Világszervezet új főtitkára megválasztásával kapcsolatos gyűlésen. A résztvevők a főtitkári tisztségre egyhangúan Robert Traer amerikai lelkészt javasolták. Egy hetes bostoni látogatásom idején William Schultz elnök és az unitárius egyház vendége voltam.

Április 28-án az amerikai unitárius egyház vezető testülete tiszteletemre hivatalos fogadást rendezett, amelyen egyházunk jelenlegi helyzetéről és célkitűzéseiről tájékoztatást nyújtottam. Ottlétem alatt az első vasárnapon Concordban, az egyik Boston melletti unitárius gyülekezetben prédikáltam. A második vasárnapon egy másik gyülekezetben, Belmontban prédikáltam. Egyik este a bostoni híres Kings-Chapel templomban mintegy 40 gyülekezeti tag részvételével úrvacsorai szertartást végeztem, amelyen a Chicagóban tanulmányi évét töltő András György előadótanácsos is részt vett, akivel négy napot együtt töltöttem. Meglátogattuk Dr. James Adams teológiai professzort, akivel annak idején Strassbourgban néhány hónapig együtt voltam, és aki 91 évesen is, mint a legnagyobb unitárius teológus még tevékenykedik.

Április 29-én, távollétemben, Erdő János főjegyző és Jenei Dezső főgondnok Csíksomlyón részt vettek Bálint Lajos katolikus megyéspüspök és dr. Jakubinyi György segédpüspök beiktatásán. Egyházunk köszöntését Erdő János főjegyző tolmácsolta.

Május 8-án, az országból való távollétemben, Erdő János főjegyző és Jenei Dezső főgondnok D. Tökés Lászlónak, a királyhágómelléki református egyházkerület új püspökének a beiktatásán képviselték egyházunkat. Az üdvözlések során Erdő János főjegyző köszöntőt mondott.

Június 17-én családom tagjaival együtt részt vettem Nagyajtán dédnagyapám, Kriza János püspök halálának 115. évfordulóján a helybeli iskola és az egyházközség rendezésében tartott emlékünnepen, amelyen a község lakossága nagy lelkesedéssel vett részt. A lelkészi lakás udvarán végbement fogadás után az ünnepi istentiszteleten imát Szabó Zoltán püspöki titkár mondott és emlékbeszédet én tartottam. Az ünnepi műsor során Faragó József, a folklór intézet egyik vezetője, a magyarországi Tudományos Akadémia tagja, Kriza János úttörő, nagyjelentőségű tevékenységét méltatta. Ebéd után a róla elnevezett kultúrotthonban a nagyajtai, középjajtai, ürmösi és vargyasi iskolák növendékei színvonalas műsort mutattak be. Utána megtekintettük a Gál Jenő lelkész-esperes által hosszú évek óta gyűjtött Kriza emlékeket bemutató múzeumot. Kriza emlékbizottság alakult azzal a céllal, hogy a már 1914-re tervezett, de a világháború kitörése miatt el nem készült Kriza-szobor felállítása a közeljövőben, a község főtérén megvalósuljon. Nagyajtáról nagyszerű élményekkel gazdagon távoztunk.

Június 17-én megbízásom alapján Mikó Lőrinc előadótanácsos részt

vett George Guțiu kolozsvár—szamosújvári görögkatolikus püspök beiktatási ünnepélyén, és a közebeden egyházunk nevében köszöntőt mondott.

Június 23-án Jenei Dezső főgondnokkal együtt részt vettem dr. Cristoph Klein szász evangélikus püspök beiktatóján, és német nyelven köszöntőt mondtam.

Június 29-én ugyancsak Jenei Dezső főgondnokkal együtt képviseltem egyházunkat dr. Csiha Kálmán, az erdélyi református egyházkerület püspökének a beiktatásán a Farkas utcai templomban, és az üdvözlések során köszöntőt mondtam.

Július végén hivatalos leiratban vettünk tudomást a Vallásügyi Minisztérium megszűnéséről és a Vallásügyi Államtitkárság felállításáról, amelynek vezetője Gheorghe Vlăduțescu államtitkár lett.

Július 7-én részt vettem Rezi Elek teológiai tanár doktorrá avatásán, akit az Intézeti Tanács „summa cum laude” fokozattal avatott a teológiai tudományok doktorává.

Július 10—13. napjain Kelemen Levente és Benedek Mihály teológiai hallgatók szakszavizsgáján elnökölttem.

Július 14—15. napjain látogatást tett egyházunkban és az Irisz-telepi gyülekezetben, mint annak bostoni társegyháza községi lelkesze, Dr. Ryth Williams feleségével együtt, aki a nagy gyülekezet jelenlétében tartott istentiszteleten prédikált. Beszédét magyar nyelven tolmácsoltam. A vendégek rövid látogatást tettek tordai egyházközségben is.

Július 21. és augusztus 4. között ment végbe az IARF 27. kongresszusa Hamburgban. Az előkészítést szolgáló teológiai konferencia július 23—27. napjain Klingsbergben folyt le, amelyen egyházunkat Erdő János, Szabó Árpád, Rezi Elek és Szász Ferenc képviselték. A konferencia témája „Vallás és politika” volt, amelyen hét előadás hangzott el. Egyházunk részéről Erdő János, Rezi Elek és Szász Ferenc tartottak előadást. A Szabadelvű Nők Nemzetközi Szövetsége konferenciáját a Goslar melletti üdülőtelepen tartották, négy kontinens 13 országának 73 képviselője jelenlétében. Témája a „Lelki hidépítés” volt. Asszonyaink közül négyen, Zsakó Erzsébet, Dr. Szabó Árpádné, Jakab Dénesné és Kiss Domokosné voltak jelen. Zsakó Erzsébet a Dávid Ferenc Nőszövetség múltjáról és jelenéről számolt be, Dr. Williamsné dr. Gellérd Judit az erdélyi unitárius egyházközségek életéről tartott előadást.

A kongresszuson a hivatalos kiküldöttek száma 660 volt, 54 tagcsoportot képviselőben. Egyházunkat hivatalosan az alábbiak képviselték: Kovács Lajos püspök, Barabássy László főgondnok, Erdő János, Szabó Árpád, Rezi Elek teológiai tanárok, Szász Ferenc lelkesz és Zsakó Erzsébet. Ezenkívül még Nagy Ferenc, az észak-amerikai tanulmányútjáról visszatért Andrási György, Kiss Alpár és felesége, Dr. Szabó Árpádné, Jakab Dénesné, Kiss Domokosné, Sebe Ferenc és felesége voltak jelen.

A kongresszus témája ez volt: „Vallások együttműködése az egységes világért”. Munkálatai plenáris előadások és tanulmányi csoportok keretében folytak. Egyik este, több száz résztvevő jelenlétében az ahítatot Erdő János, Szabó Árpád és Rezi Elek végezték. A kongresszus ünnepi ülésén Erdő János főjegyzőt egyházi és teológiai munkásságának elismerésül az Albert Schweitzer emlékéremmel tüntették ki. A kongresszusi istentiszteleten az egyházi beszédet én tartottam. A kongresszus három évre megválasztott új elnöke Punyabrata Roy Choudbury (India), az új főtitkár Robert Traer (Egyesült Államok) lett. A Vezető Tanácsban egyházunk képviselője újabb 3 évre én lettem.

A kongresszus után augusztus 7. és 11. között közel 200, főképpen amerikai hittestvérünk tett látogatást egyházközségeinkben. A négy autóbusszal utazók, korábban megállapított útirány szerint két csoportra oszlottak. Az első csoport kísérői Kovács Lajos és András György voltak. Útirányuk: Dicsőszentmárton, Adámos, Dombó, Medgyes, Segesvár, Szentgerice, Gálfalva, Marosvásárhely, Jobbágyfalva, Nyárádszentmárton és Torda volt. A második csoport Erdő János és Szabó Árpád vezetésével Segesvár, Alsóboldogfalva, Székelykeresztúr, Székelyudvarhely, Homoród-szentmárton, Városhalva, Székelyszentmihály, Korond és Torda egyházközségeinket látogatta meg.

Augusztus 12-én a kaliforniai Berkeley-i egyházközség 32 tagú énekkara, mely a kongresszuson is nagy sikerrel szerepelt, ünnepi istentisztelet keretében a kolozsvári belvárosi templomunkban több énekszámot adott elő. Ez alkalommal a lelkészi szolgálatot Dr. Richard Boeke lelkész végezte, melyet magyar nyelvre Erdő János főjegyző fordított. Utána az egyházközség vezetői és az énekkar tagjai közös ebéden vettek részt.

Augusztus 19—26. közt időben, a püspöki család vendégeként Dr. Roy Smith, az angol unitárius egyház főtitkára feleségével együtt töltött nálunk egy hetet.

Szeptember 16-án volt a Brassai Sámuel középiskola tanévnyitó ünnepélye, amelyen a tanulókat és tanárokat egyházam nevében köszöntöttem, Isten áldását kérve az új tanévre.

Szeptember 23—24. napjain úrvacsoraosztással egybekötött istentiszteleten ünnepelte a budapesti egyházközség Nagy Ignác utcai temploma építésének 100 éves évfordulóját, amelyen feleségemmel együtt én is részt vettem. Az ünnepi megemlékezést Dr. Ferencz József püspök tartotta, részletesen ismertette az egyházközség történetét. Az istentiszteleten az egyházi beszédet Kereki Gábor, 40 éve Angliában működő és jelenleg már nyugalomba vonult lelkész tartotta, aki korábban évekig a budapesti gyülekezetben szolgált. Az úrvacsorai ágendát én mondtam.

Október 7-én, távollétem miatt, a Teológiai Intézet megnyitójának napján az istentiszteletet Erdő János főjegyző végezte.

Október 11-én részt vettem az I. éves teológiai hallgatók bemutatkozó estélyén.

Október 12-én Bözödről Kolozsvárra szállítottuk Bözödi György író ottlevő könyvtárát, melyet ő végrendeletileg egyházunknak adományozott. A könyvtár elrendezésére közelebbről sor kerül.

Október 14-én feleségemmel és András György előadó tanácsossal együtt részt vettem Kedei Mózes székelyudvarhelyi lelkész beiktatásán. A beköszöntő szolgálat és a püspök beszéde után Báró József köri eszperes, Varga István gondnok, Dr. Szász Dénes volt lelkész és Rüszt Domokos, a 2. sz. gyülekezet lelkésze, valamint Geréb Attila református lelkész, Dániel Ernő h. plébános és Bot József baptista lelkész mondtak köszöntőket. A Dr. Szász Dénesné énekvezér által vezetett énekkar énekszámokkal szerepelt. Az ünnepi műsor során a Benedek Elek tanítóképző kórusa több énekszámot adott elő. Az ünnepség közelebről zárult.

Október 31-én részt vettem a Teológiai Intézet reformációi ünnepélyén.

November 5-én elnököltem az énekvezérképesítő bizottság ülésén, amelyen Ferencz Réka jeles eredménnyel énekvezéri képesítést nyert; Szabó Ferencet a bizottság orgona-harmóniumból vizsgálja megismétlésére

utasította. A bizottság kimondotta, hogy ezentúl a vizsgára csak 18 évet betöltött egyháztagok jelentkezhetnek.

November 15-én egyházalapítónk, Dávid Ferenc halála évfordulóján teológiai hallgatóink a templomban ünnepélyt rendeztek. Imát Rüszt Tibor V. éves, egyházi beszédet Török István V. éves hallgató mondott; az énekkar Szentgyörgyi Sándor IV. éves hallgató vezetésével több énekszámot adott elő.

November 21-én Andrási György előadótanácsossal együtt részt vettem Dr. Irineu Pop kolozsvári ortodox segédpüspök beiktatásán, amelyen Teoctist patriárka is jelen volt. Egyházunk részéről köszöntőt mondtam.

November 24-én feleségemmel és Andrási György előadótanácsossal együtt részt vettem Nyáradgálfalván a község nagy szüleitjének, a szabadságharcot közvetlenül megelőző időszak jelentős személyiségének és népdalköltőnek, a fiatalon elhunyt Szentiváni Mihálynak emlékére rendezett ünnepségen, amelyet a helybeli iskola és az egyházközség rendezett. Az ünnepi istentiszteleten az emlékbeszédet én tartottam, és azon Fekete József plébános, Szabó András református és Török Elek lelkész is szolgáltak; ünnepi köszöntőt Kolcsár Sándor esperes mondott. Istentisztelet után ünnepi beszédben felavattam a Gyarmathy János és Kiss Levente szobrászművészek által készített, Szentiváni Mihály emlékét megőrkítő mellszobrot. Az ünnepségen Izsák József irodalomtörténész tartott előadást és Kilyén Ilka színművésznő több szavallattal szerepelt. Végül a Szentiváni Mihály szülőházát megjelölő márványtáblát a helybeli lelkész avatta fel. Az emlékező ünnepség szeretetvendégséggel zárult.

November 25-én gálfalvi elfoglaltságom miatt a vargyasi lelkészi beiktató ünnepségen egyházunkat Erdő János főjegyző képviselte. Andorkó Ferenc beköszöntő lelkész szolgálata és Erdő János főjegyző ünnepi beszéde után Kotecz József beszolgáló lelkész, Kiss Jenő espereshelyettes, Máthé Péter gondnok, Dr. Fazakas Miklós jogügyi bizottsági elnök, Szabó Sándor és Dakó Bálint főgondnokok, Kolcsár Sándor esperes, valamint az ortodox egyházközség részéről Ion Şuteu lelkész tartottak köszöntő beszédeket. Az ünnepély szeretetvendégséggel fejeződött be.

November 29-én, a kolozsvári Dávid Ferenc Nőszövetség karácsonyi bazarjának a megnyitóján áhítatot tartottam.

December 2-án ment végbe Alsófelsőszentmihályon a pályázat útján többséget kapott Bálint Imre volt homoródszentpéteri lelkész ünnepi beköszöntője, melyen feleségemmel és Farkas Dénes főszámvevővel együtt vettem részt. A beiktatást Benedek Sándor körüli esperes végezte. A beköszöntő szolgálat és püspöki beszéd után Nagy Ödön beszolgáló lelkész, Balla József körüli főgondnok, Lőrinczi Károly és Pap László lelkészek, valamint Bíró Halmágyi Sámuel református és Ştefan Roşu ortodox lelkészek mondtak köszöntőt.

December 12—17. napjain Robert Traer, Világszövetségünk újonnan megválasztott főtitkára hivatalos látogatást tett egyházunkban. Az elnökségi gyűlésen egyházunk helyzetét ismertettük és megbeszéltük a tennivalókat, amelynek során a főtitkár legmesszebbmenő támogatásáról biztosított. Látogatást tettünk a kolozsvári ortodox, református és evangélikus püspököknél, valamint a Teológiai Intézetben. Utána vendégünkkel a püspök és Andrási György előadótanácsos kíséretében autón Brassóba érkeztünk, ahol Májai Endre és Szász Ferenc lelkészek családjainak vendégszeretetét élveztük. A főtitkár találkozott a két gyülekezet ifjú tagjaival. Másnap Bukarestben Gheorghe Vlăduţescu vallásügyi államtitkár

fogadott. A megbeszélésen a főtítkár átadta a Világszövetség kongresszusának Romániára vonatkozó határozatát. A államtitkár biztosította egyházunkat jogai érvényesítésében legmesszebbmenő támogatásáról. Utban hazafelé látogatást tettünk Köhalomban, ahol Vas Mózes lelkész lelkiismeretes tevékenysége folytán templombővítési és toronyépítési munka folyik. Marosvásárhelyen Kolcsár Sándor esperes és családja vendégei voltunk.

December 16-án délelőtt a főtítkár belvárosi templomunkban, délután pedig a monostori gyülekezetben szószéki szolgálatot végzett. A magyar nyelvre fordítást mindkét helyen Erdő János főjegyző végezte. Vendégünk kellemes benyomásokkal távozott.

December 16-án ment végbe a 2. számú székelyudvarhelyi gyülekezetben meghívás által rendes lelkésznek kinevezett Rüszt Domokos lelkész beiktatása, amelyet Báró József köri esperes végzett. A beköszöntő lelkészi szolgálat után üdvözlő beszédeket Farkas Dénes számvevő, az egyházi központ képviselője, Littassy Gyula gondnok, Barabás Leventéné, Kedei Mózes lelkész és a helybeli felekezetek képviselői mondtak. A Benedek Elek tanítóképző kórusa ez alkalommal is énekszámokat adott elő.

December 31-én az évvégi istentiszteletet végeztem a kolozsvári belvárosi templomban.

1991. január 1-én, közel 200 résztvevő jelenlétében folyt le a hagyományos újévi fogadás.

Január 13-án a kolozsvári íriszi gyülekezetben végeztem a vasárnap délelőtti szószéki szolgálatot.

Január 28-án a Református Püspökségen az erdélyi magyar egyházak vezetői tanácskozást tartottak és a földtörvénytervezet ügyében a Szenátus és a Képviselőház elnökeihez táviratot és felterjesztést küldtek.

III. LELKÉSZNEVELÉSÜNK

Örömmel vesszük tudomásul, hogy a Teológiai Intézet rektora az 1990—1991. tanévtől kezdődően, a 4 éves ciklus végéig Dr. Szabó Árpád professzor lett. Jelenleg 3 tanárunk tartja az előadásokat. Erdő János professzor tanszéke óráit díjmentesen továbbra is ellátja.

Az 1988—1989. tanévben a hallgatók száma 11 volt. Közvetlenül a forradalom után 3 hallgatót, akiknek felvételi vizsgájuk sikerült, de létszám felettieknek minősültek, az I. évfolyamra behívtünk, azzal a kötelezettséggel, hogy a rendelkezésre álló két vizsgaszesszió alatt vizsgáikat leteszik. Ezt teljesítették és ennek alapján a II. évfolyamra az 1990—91. tanévre beiratkozhattak. A Képviselő Tanács határozata alapján erre a tanévre 7 fiú és 3 leány hallgatót vettünk fel. Ebben a tanévben a hallgatók létszáma 23. Felügyelőtanár Rezi Elek professzor.

Az E. K. Tanács Nagy Attila volt katolikus teológiai hallgatónak, aki öt tanulmányi évről lezárt indexszel rendelkezik, engedélyt adott a IV. évfolyamra való beiratkozásra.

Szász Ferenc brassói lelkésszel történt megállapodás után az unitárius gyakorlati teológia konferenciátusi állásában, lektori minőségben való működését atyánkfia, Brassóból feljárva, a tanév elején megkezdte. Sajnos a legjobb akarat és megfelelő utánjárás ellenére a családja részére felajánlott lakás rendbehozása mind a mai napig nem fejeződött be. Ezért lelkész atyánkfia a karácsonyi ünnep előtt bejelentette, hogy

ígéretének, nagy egyházközségi elfoglaltsága miatt, nem tud többé eleget tenni. Minden reményünk megvan arra, hogy a lakás elkészülése után álláspontját megváltoztatja és mindent megtesz azért, hogy a nélkülözött gyakorlati tanszéket, a szükséges vizsgák minél előbbi letévése és a doktori vizsga elvégzése alapján, mielőbb véglegesen elfoglalhassa.

A teológiai bentlakás karbantartása és megfelelő berendezése érdekében két egymásutáni évben kértük az egyházközségeket, hogy őszi hálaadási perselypénzüket juttassák el az egyházi központhoz. A gyülekezetek nagyobb része kérésünket teljesítette és ennek alapján új bútorzat beszerzésével tudtunk a bentlakás berendezésén javítani.

IV. KÜLFÖLDI KAPCSOLATAINK

Világszövetségünk frankfurti központjával és különböző tagszervezeteivel, főképpen az angliai és észak-amerikai hittestvéreinkkel állandó kapcsolatban állunk.

Andrási György előadótanácsos részletes jelentést terjesztett be az 1989. november 26. és 1990. július 26. közti időszakban az észak-amerikai unitárius univerzalista egyház meghívására és anyagi hozzájárulásával a chicagói Meadville-Lombard unitárius teológiai főiskolán végzett tanulmányairól. Az Intézet rektora, Dr. Spencer Lavan szeretettel irányította minden vonatkozásban. Főképpen az egyháztörténeti és gyakorlati teológiai előadásokat látogatta. Részt vett egy háromhónapos angol nyelvi tanfolyamon. Gyakran kapott meghívást egyházközségekbe prédikálásra vagy előadás tartására. 18 unitárius univerzalista egyházközségben végzett angol nyelven szolgálatot. Szabó Árpád professzorral együtt részt vett az amerikai unitárius egyház évi rendes közgyűlésén, amelyen felmerült az amerikai unitárius univerzalista egyházközségek és az erdélyi gyülekezetek közötti testvéregyházi kapcsolatok kiépítésének a kérdése. A gyűlésen jelenlevő egyházközségek jelentkezései alapján Andrási György javaslatot terjesztett be az amerikai és erdélyi egyházközségek testvéregyházakká való kiépítésére, amit az ottani egyházvezetőség elfogadott. Ez a kapcsolat több egyházközségben meg is indult. Meg vagyunk győződve, hogy ez a tanulmányút lehetővé tette előadótanácsos atyánkfiaának az angol nyelvben való előhaladását, melynek alapján képes lesz az egyházi központ és külföldi testvéreinkkel való kapcsolatot megfelelő módon ellátni.

Dr. Szabó Árpád professzor június 20—25. napjain részt vett az amerikai unitárius univerzalista egyház Wisconsin állambeli Milwaukee városban tartott évi közgyűlésén. Üdvözlő beszédében kérte a gyűlés résztvevőit egyházunk anyagi támogatására.

Örömmel vettük tudomásul, hogy az angliai unitárius egyház, a nemes hagyományt folytatva, erre a tanévre két lelkészünk részére Oxfordban és Manchesterben ösztöndíjat biztosított. A pályázati hirdetés alapján az elmúlt ősszel Kovács István homoródújfalvi és Kászoni József homoródszentmártoni lelkészek el is utaztak a két teológiai intézetbe. Sajnos, hogy a karácsonyi szünidőre hazajött Kovács István újabb vízum hiányában nem tudott visszamenni. Mindent megteszünk, hogy a jövő tanévre a kiküldendő lelkészek idejében odaérkezessenek és az egész időszak alatt ott is maradjanak.

Kovács István sepsiszentkirályi lelkész részletesen beszámolt Világszervezetünk ifjúsági csoportjának július 21. és augusztus 3. között a

magyarországi Tatán tartott konferenciájáról, melyen egyházunk képviselőiben Kovács István, Jakabházi Annamária, Hosszú Csilla, ifj. Szabó Árpád és Farkas Emőd vettek részt. Az újonnan választott vezetőség határozata szerint jövő évben Svájcban, 1992-ben Németországban és 1993-ban Romániában rendezik meg az ifjúsági konferenciát.

Az amerikai unitárius univerzalista egyház európai szervezete október 20-án találkozóra hívta meg a Salzburg melletti Berchtesgadenbe Rezi Elek professzort és Kiss Alpár lelkészt, amelyen a jelenlevők a keresztény hit kérdéseivel foglalkoztak.

Nelly de Rooy Janse, a Szabadelvű Nők Szövetségének volt elnöke 10 személy részére 10 napos találkozót szervezett, akik a szeptember 18. és 26. közötti időszakot Hollandia különböző városaiban töltötték, a szabad-
elvű holland egyház életével ismerkedve. A csoport vezetője Kiss Alpár lelkész, tagjai: Bálint Benczédi Ferenc lelkész, Török István és Rűsz Tibor teológiai hallgatók, Dr. Szabó Árpádné, Uray Ildikó, Andrási Gyöngyvér, Jakabházi Annamária, Farkas Emőd és ifj. Szabó Árpád voltak.

Az Ökumenikus Világtanács budapesti irodája egyházunknak 78 írógépet, Károli Gáspár-féle, valamint új magyar fordítású Bibliákat adományozott. Az írógépeket egyházközségeinknek szétosztottuk.

Az elmúlt év folyamán a magyarországi Harkány református egyházközség gyülekezete, valamint a norvégiai Bergenből nagymennyiségű használt ruhaneműt, élelmiszert és technikai eszközöket kaptunk ajándékba, amelyeket szétosztásra az egyházköröknek kiküldtünk.

A svájci HEKS protestáns segélyszervezettől egy xerox fénymásológépet, valamint 100 db. angol nyelvű, 20 db. latin- és 20 db. görög nyelvű Újszövetséget kaptunk ajándékba. A sok nélkülözés után egyházunk végre elegendő számú Bibliával rendelkezik.

V. KIADVÁNYAINK

A történelmi változás óta a kiadványokkal kapcsolatos korlátozások megszűntek. Most már állami jóváhagyás nélkül adhatjuk ki folyóiratainkat és könyveinket. A nyomdai túlszűfolttság miatt azonban nagy kétséssel jelentethetjük meg a Keresztény Magvetőt. Hosszú szünet után havonként újra megjelenik a nagyon nélkülözött Unitárius Közlöny, amelynek szerkesztője Szabó Árpád professzor és legnagyobb segítője Rezi Elek professzor mellett Molnos Lajos hittestvérünk. Lelkészeink odaadó támogatására van szükség, hogy híveink minél nagyobb számban rendszeresen olvashassák a gazdag tartalmú lapot. A szervezéssel és postázással egyelőre nagy nehézségeink vannak. 5 000 példányban megrendeltük énekeskönyvünket, mely közelebről remélhetőleg megjelenik. Tervbe vettük több más korábbi kiadványunk újra megjelentetését. Nagy nehézség, hogy nyomdával egyelőre nem rendelkezünk.

VI. HALOTTAINK

1989. december 11-től az alábbi hittestvéreink távoztak el az élők sorából:

Rázmán Attila az Egyházi Főtanács és Jogügyi Bizottság tagja és felesége *Moldván Magdolna* tragikus autóbaleset következtében 1990. már-

cius 12-én Magyarországon elhunyt; március 23-án a temetési szolgálatot végeztem Kolozsváron, sírnál Szabó Dezső lelkész búcsúztatta.

Bálint Albertné Baczó Erzsébet, néhai gyepesi lelkész özvegye, néhai Bálint Ferenc lelkész édesanyja, 1990. május 9-én 89 éves korában Sepsiszentgyörgyön elhunyt. Temetésén május 11-én a szolgálatot Török Áron lelkész végezte.

özv. Péterffy Gyuláné Barabás Margit, volt zenetanárunk özvegye, 1990. május 24-én Kolozsváron meghalt. Temetésén a szolgálatot Szabó Dezső lelkész végezte.

Márton Sámuel ny. tanár, az Egyházi Főtanács és Képviselő Tanács tagja, a Pénzügyi Bizottság elnöke 1990. szeptember 9-én 80 éves korában Kolozsváron elhunyt. A temetési szertartást szeptember 11-én Szabó Dezső lelkész végezte.

Gönczi Miklós, a szindi egyházközség gondnoka 1990. október 1-én meghalt. Temetésén október 3-án az egyházi szertartást Seres László lelkész végezte.

Mátyus Gergelyné Sükösd Margit, volt szőkefalvi lelkész özvegye, 1991. január 14-én 93 éves korában Marosvásárhelyen elhunyt. A temetési szertartást Kolcsár Sándor esperes-lelkész végezte.

Péter József lelkész, aki 3 évig Küküllőszárdon, 9 évig Székelyszentmiklóson és 29 évig Siménfalván szolgált, 1990. november 26-án elhunyt. Temetésén, november 29-én a lelkészi szolgálatot Benczédi Ferenc küküllődombói lelkész végezte; az egyházi központ nevében Szabó Zoltán püspöki titkár és az egyházkör részéről Bárány József esperes búcsúztatta. Jakab Dénes köri jegyző szolgálatával, valamint Török Áron sepsiszentgyörgyi lelkész és Dr. Szász Dénes ny. lelkészesperes búcsúbeszédekkel a székelyudvarhelyi unitárius temetőben helyezték örök nyugalomra.

*
* *

Isten iránti végtelen hálával tehetünk tanúbizonyságot arról, hogy egyházunk hívei buzgó lelkészeink és világi vezetőink öntudatos irányításával a több mint négy évtized minden megpróbáltatásában hithűségüket megőrizték és nemes hagyományainkhoz való ragaszkodásukkal, anyagi áldozathozatalukkal, templomaink túlnyomó részének megjavításával, egyházunk fennmaradását a legmostohább körülmények között is biztosították. Mindezért Istenünknek mondunk hálaimegszereket. Tudjuk, hogy ez azért volt lehetséges, mert minden időben éreztük Istenünk, jó Atyánk simogató jóságát, újra meg újra erőt adó, végtelen, kifogyhatatlan gondviselését.

Amint jelentésemben már említettem, a forradalom utáni első időszakban tele voltunk a régóta áhított szabadság nagyszerű érzésével és őszinte reménységgel. Egyházi életünkben valóban sok tekintetben szabadokká váltunk. Megszűnt a működésünket nagymértékben akadályozó állami ellenőrzés, melyet a Vallásügyi Hivatal megyei inspektorain keresztül irányított. Gyűléseink szabadokká váltak, azokat többé nem ellenőrzi az állami hatóság. Lehetővé vált a megszüntetett egyleti tevékenység

ujraszervezése, főképpen a Dávid Ferenc Egylet oly nagy mértékben nélkülözött munkájának újraindulása. Újra híveink kezébe került népszerű lapunk, az Unitárius Közlöny. A kolozsvári magyar rádió havonként unitárius istentiszteletet sugároz. Megnyílt a külföldre utazás lehetősége; külföldi vendégeinket otthonainkban újra fogadhatjuk. Mindezt örömmel, meglelégedéssel tapasztaljuk.

De több mint egy esztendő tapasztalatainak birtokában, szívünk tele van a bizonytalan jövő iránti aggodalommal. Keserűen tapasztaljuk, hogy jogos reményeink nem mentek teljeseésbe. Ha egyházi vonatkozásban érzünk is felszabadulást és megkönnyebbülést, népi, nemzetiségi mivoltunkban nap-nap után keserű, kiábrándító tapasztalatokban van részünk. Az egyre inkább elhatalmasodó türelmetlenség és sovinizmus legelemibb jogaink megvalósításáért erőteljes, szívós küzdelmet tesz számunkra szükségessé. Ezt a küzdelmet nemes fegyverekkel, az evangélium szellemében, de Isten iránti hittel és bizalommal kell megvívnunk és folytatnunk addig, amíg küzdelmünk eredményhez nem vezet. Ehhez egyházunk vezetőinek és felelős tényezőinek, gyülekezeteink tagjainak és egész népünknek bölcsessége, feltétlen istenhite és hősi lelkülete szükséges. Hisszük, hogy nemes ténykedésünkben velünk lesz továbbra is gondviselő Istenünk. És arról is a legteljesebb mértékben meg vagyunk győződve, hogy híveinkben, magasztos hivatásuk maradéktalan teljesítésében a jövőben sem fogunk csalódní. Erdély egyházunk klasszikus szülőföldje. Több mint négy évszázadon át itt éltük egyházi életünket; minden hagyományunk Erdély rögeihez kötődik. Itt akarunk és hitünk szerint összes testvéregyházainkkal való testvéri közösségben itt fogunk országunk minden állampolgárának javára, Istennek tetsző, az eddiginél boldogabb életet élni.

Az első világháborút követő időszakban, amikor egyházainknak is új körülmények között kellett megszerveződniök, a magyar keresztény egyházak között megértés és szoros együttműködés valósult meg. A három erdélyi magyar egyház püspökei, Majláth Gusztáv Károly katolikus, Nagy Károly református és Ferencz József unitárius püspökök, felekezeti korlátokon felülemelkedve, népünk és egyházaink alapvető érdekei védelmében, együtt léptek fel és együttműködésük eredményesnek bizonyult. Ez a tevékenység aztán fokozatosan elhalványult és egy idő után hosszú évtizedekre gyakorlatilag meg is szűnt.

Nagy örömmel és meglelégedéssel gondolunk arra, hogy a négy erdélyi magyar egyház püspökei az egymáshoz vezető utat újra megtalálták és minden lényeges, sorsdöntő fontosságú kérdés megtárgyalására egymással újra meg újra találkoznak. Így született meg a „Szándéknyilatkozat“, amely követeléseinket világosan kinyilvánította, elsősorban anyanyelvünk, iskoláink, intézményeink védelmében. Közös határozatot hoztunk a kultusz és földtörvény-tervezetekkel, valamint az új alkotmány megalkotásával kapcsolatban és azokat, mint egységes álláspontunkat az illetékes helyekre fel is terjesztettük. Továbbra is egymással állandó kapcsolatban állunk. Többek között az új kultusztörvény-tervezet megtárgyalásakor igyekeztünk egységes álláspontunkat a kultusz-államtitkárság sorozatos gyűlésein érvényesíteni. Ebben a tekintetben hálával gondolunk Jenei Dezső főgondnokunk bátor, öntudatos tevékenységére.

Jól esik arra gondolnunk, hogy egyházunk vezetői, a Képviselő Tanács, esperesek, felügyelő gondnokok, lelkészek és egyházközségi vezetők, híveinkkel együtt minden lényeges kérdésben egységesen sorakoznak fel, minden erejüket azoknak az alapvető kérdéseknek a megoldására összpontosítva, melyek egyházunk és népünk javát és fejlődését szolgálják. Adja a gondviselő Isten, hogy ez a jövőben is úgy legyen. Ezen a lélekszerinti munkán nyugodjék meg továbbra is egy igaz Istenünk éltető, boldogító, újjáteremtő áldása.

Kolozsvár, 1991. február 22.

Dr. Kovács Lajos
püspök

Dr. VARGA BÉLA

ISTENRŐL VALÓ TUDÁSUNK GYARAPODÁSA*

A 19. században Istennel különösen sokat foglalkoztak. Nem csak a teológusok és az egyház, hanem a kívülállók is. Istentről való tudásunk Channing, Schleiermacher és Martineau felfogása következtében lényegesen megváltozott és átalakult.

1. Martineau Jakab** vallásbölcseleti felfogását Istentről „*A Study of Religion — Tanulmány a vallásról*“ c. munkája foglalja össze. Ebben megtalálunk mindent, amit Istentről tudhatunk. A tiszta keresztény teizmusnak alaposabb és átfogóbb megvilágítását senkinél így meg nem találjuk mint nála.

Martineau szerint minden vallás öntudatos viszony egy nálunknál magasabb, fölöttünk álló lényhez. Ez a fölöttünk állás lehetséges:

a) dinamikai szempontból, amikor a fölöttünk álló ereje folytán bizonyos célok megvalósulnak, amikor is a fölöttünk álló ezeknek a megvalósult céloknak oka;

b) de lehet a fölöttünk állás erkölcsi, amikor Isten akarata következtében erkölcsi értékeknek kell megvalósulniuk.

Az első szempont Istennek a természethez, az utóbbi pedig az emberhez való viszonyát tárja elénk. Ez a két terület kimeríti mindazt, amit Istentről tudni akarunk és tudni lehet. Az első megmutatja nekünk Istent, mint okot, a második, mint szentséget, minden értéknek forrását. A kérdés ennek alapján két részre tagozódik: megtaláljuk-e Istennek, mint a világ urának nyomait a természetben és az ember életében?

Ha kutatjuk az ok és okozat közötti összefüggést, akkor az erő fogalmához jutunk el. Ami minden változást előidéző, az nem lehet más, mint erő. Az okság elvének ez a dinamikus magyarázata a legkézenfekvőbb. A természetben erők működnek közre s létesítik az oki kapcsolatot. Azonban mi magunk is megindíthatunk egy oki és okozati folyamatot, s ebben az esetben eljutunk az akarat fogalmához. Ami a természetben az erő, ugyanaz lelki életünkben az akarat. Az akarat nem egyéb, mint valami akadály legyőzésére irányuló öntudatos cselekvés. Az öntudat adja az erőt, a hatalmat, amely az akaratot működésbe hozza.

A természetben tapasztalható összefüggést mi csak az akarat és cselekvés viszonyában tudjuk felfogni és megérteni: tehát az ok tulajdon-

* Rövidített szöveg.

** Martineau Jakab (1805—1900) angol unitárius lelkész, a Manchester New College teológiai intézet tanára és igazgatója, a 19. század nagy teológusa. „*A Study of Religion*“ c. munkája 1888-ban jelent meg Londonban.